

Kära gillemedlemmar!

Nu när julhelgerna är överstökade och den trevliga semmeltiden närmar sig börjar det bli dags att planera för årsmötet. Eftersom den 12 mars är en söndag i år, så har vi tänkt oss att det ska äga rum på eftermiddagen istället för på kvällen. Hoppas att ni också tycker att det är en bra idé.

Föredragshållare denna gång är Birgitta Nordenman, flerårig medlem i Gillet. Hon kommer att berätta om en mycket intressant och självständig kvinna i 1800-talets Uppsala, nämligen Lotten von Kraemer.

Årets **hembygdstipendiat** skall utses och därför ber jag er att skicka nomineringsförslag senast **1 mars** till undertecknad.

En kandidat finns kvar sedan förra årsmötet, eftersom varje nominerad kandidat får två chanser. Kandidaternas namn med motiveringar kommer vi precis som förra året att skicka med e-post till alla medlemmar, efter det att nomineringstiden har gått ut. Samma information kommer också att finnas utskrivet vid årsmötet för dem, som inte har någon e-post. Enligt den ändring i statuterna, som godkändes av medlemmarna vid julkaffet, finns det möjlighet för den som inte har e-post att höra av sig till styrelsen om man vill ha informationen i förväg.

Kom ihåg att ta med er Avisen till årsmötet för att ha tillgång till dagordning, verksamhetsberättelse m.m.

Väl mött den 12 mars!

Eva

Avisens poesihörna

*Nu ske mae aeta baeta på baeta
sitt int å jussom gjaer dekk så svinn
mykje å mäktut, vräk ti dekk rektut
schlepp baere vaere fall dae vål stinn
lett magan aesa, aesa helt fri
han vål nog tom ändå va de li
Så ske ma gjaera, skål på dekk kaera!
Vae'an som dae e å gjaer dekk int te!*

Så lyder en av sångerna i Gillets sångbok. Den skall sjungas på melodin "Vårvindar friska". I Avisens ambition att täcka kulturen i Jämtland-Härjedalen vill vi nu presentera en textkritisk analys, signerad vår sekreterare Stefan Halvarsson.

Stavningen *ae* i texten ger vid handen att den härrör från centraljämtskt område; *aesa*(=jäsa) liksom *vål*(=blir) finns belagda i Aspås. Observera att centraljämskans *ae* i *mae* i praktiken är ett ganska kort och inte alltför öppet uttalat ä-ljud, detta till skillnad mot *baeta* (= smörgås, också belagt i Aspås), som ska ha ett synnerligen öppet och långt utdraget ä-ljud, förmodligen p.g.a. det tvåstaviga ordet.

Om ordet *svinn* anger enligt Bo Oscarssons Orlboka, ett antal, sinsemellan och till synes något motsägelsefulla, betydelser. Således upptas: *högtidlig, något högdragen, fin, förnäm, korrekt, värdig, stillsam, tillbakadragen, timid, försynt, allvarsam, nykter, viktig, blyg*. Vilket till

svenska översättande adjektiv som bäst passar in, må kanhända överlämnas till envar att själv efter för tillfället rådande sinnesstämning avgöra. Ordet *jussom* motsvarar svenskans "liksom", "i likhet med" m.fl. liknande betydelser.

Om *baere vaere* (= bara vädret, i bestämd form) finns inte mycket att andraga. Observeras bör att den obestämda formen av väder på jamska är *vaer*.

Ordet "*stinn*" finns i Svenska Akademiens ordlista och har betydelsen *välfylld, utspänd, sprängfylld*.

I jamskan (som i tyskan) finns enbart tre genus, maskulinum, femininum och neutrum – reale med formen "den" saknas. "*Magan*" är maskulinum liksom det tyska "der Magen". Därför ser vi "*han vål nog tom..*"

Observera att "*dekk*" anger 2:a person pluralis "er". Det jamska "dig" är "*deg*". Uppmaningarna i texten vänder sig därför till mer än en person. Även den sista radens "*dae*" anger det plurala "ni".

Anmaningen "*skål på dekk kaera*" är inte riktigt adekvat i Gillesammanhang. Den vänder sig enbart till manfolk, "skål på er karlar". På Jamtamots fester passar det utmärkt, men på Gillets (och Härjajämsts) sammankomster är det inte adekvat. Kanske dags för en revision.

Sången har väl oftast sjungits som snapsvisa, men det går lika bra med lingondricka.

Det är vi som styr och ställer i Gillet:

Ordförande Eva Hjelm (327291), evahjelm@bahnhof.se **Vice ordförande** och **Sekreterare** Stefan Halvarsson (468065), stefan.halvarsson1@comhem.se **Skattmästare** Bengt Hjelm (327291), benthjelm@bahnhof.se **Gillevärdar** Elisabet Eriksson (429616), elisabet_er@outlook.com, Gertrud Nordell (429330), gertrud.nordell@telia.com **Bibliotekarie** Stellan Karlsson (525270), stellen.karlsson@tele2.se **Redaktör och hemsidesansvarig** Jan Enger (323240), jan@enger.se
Hemsida: www.jhgille.se **e-post:** info@jhgille.se **Plusgiro:** 39 30 09-6

Verksamhetsberättelse för år 2016

Styrelsens sammansättning:

Eva Hjelm har varit ordförande. I övrigt har styrelsen konstituerat sig så här: vice ordförande tillika sekreterare Stefan Halvarsson, kassaförvaltare Bengt Hjelm, gillevärdar Elisabet Eriksson och Gertrud Nordell, redaktör Jan Enger, bibliotekarie Stellan Karlsson.

Revisorer: Håkan Hardenborg och Gertrud Öhagen har varit ordinarie och Björn Sundin suppleant.

Valberedning: Bertil Segerström och Ando Sundelin har varit ordinarie.

Antal medlemmar har under året varit c:a 170.

Verksamhet:

Styrelsen har under 2016 haft 4 ordinarie möten och 1 konstituerande möte, samtliga protokollförda. Ett sedvanligt ljösminn avhölls i november på restaurang Trattoria Commedia.

Medlemsmöten har varit i kronologisk ordning: Årsmötet skedde i sedvanlig ordning den 12 mars på restaurang Odinsborg, Gamla Uppsala. Förhandlingarna leddes av Ivar Olovsson. Gillets stipendium beslöts tillfalla Östersunds fotbollsklubb för deras prestation att ta sig in i allsvenskan. Kvällens gäst var Gunnel Olausson, som berättade om republiken Jämtlands historia. Vårsammankomsten i Bergsbrunna bygdegård den 3 juni gästades av Sune Bohlin (Knivsta-Sune), som framförde musik av bl.a. Allan Edwall och där medlemmarna även deltog i allsång. Surströmmingskalaset ägde rum den 23 september i

Bergsbrunna bygdegård. Allsång, tävling i jamska samt förtäring skedde enligt traditionen.

Förjulskaftet hölls i Pensionärernas hus den 26 november. Gäst var Ove Hemmendorff, arkeolog från Östersund, som berättade om Frösöns tidiga historia. Vid alla dessa möten har *gillevärdarna* försett medlemmarna med god och fint upplagd mat samt därtill passande drycker. Antalet deltagande medlemmar har varit 40-52 personer. Stefan Halvarsson har också anordnat *lotterier* med idel högvinster, där överskottet tillfallit Gillet.

Avisen har utkommit med 4 nummer. Den digitala upplagan skickas till c:a 70% av hushållen och innehåller lite extra bonusmaterial.

Föreningens 70-årsjubileum firades i samband med årsmötet den 12 mars på restaurang Odinsborg med 3-rätters middag.

Biblioteket innehåller nu c:a 110 böcker.

Gillet's hemsida uppdateras regelbundet av redaktören Jan Enger.

Ekonomisk berättelse återfinns som bilaga. Årets överskott blev 3347 kr. Det egna kapitalet uppgick vid årsskiftet till 82897 kr av vilka 5900 kr finns avsatta till Hembygdsfonden.

Styrelsen

Dagordning för J-H Gilles årsmöte 2017

1. Val av ordförande och sekreterare för möte
2. Val av protokollsjusterare
3. Fråga om kallelse skett enligt stadgarna
4. Styrelsens verksamhetsberättelse
5. Ekonomisk berättelse
6. Revisionsberättelse
7. Fråga om styrelsens ansvarsfrihet
8. Fråga om disposition av föreningens resultat
9. Årsavgift för 2017
10. Val av styrelseledamöter
11. Val av revisorer
12. Val av valberedning
13. Förslag från styrelsen (verksamhetsplan)
14. Val av hembygdsstipendiat

Valberedningens förslag till styrelse:

Ordförande:

Eva Hjelm omval

Övriga ledamöter:

Jan Enger	omval
Elisabet Eriksson	omval
Stefan Halvarsson	omval
Bengt Hjelm	omval
Stellan Karlsson	omval
Gertrud Nordell	omval

Valberedningens förslag till revisorer:

Håkan Hardenborg, ordinarie	omval
Evert Wallström, ordinarie	nyval
Björn Sundin, suppleant	omval

Verksamhetsplanering 2017

Datum	Aktivitet	Plats	Gäst
12 mars	Årsmöte	Pensionärernas hus	Birgitta Nordenman
12 maj	Vårsammankomst	Bergsbrunna bygdegård	
15 sep	Surströmmingsfest	Bergsbrunna bygdegård	
2 dec	Förjulskaftet	Pensionärernas hus	

Lite peu om peu visar sig vetenskapen och forskningen ernå nya rön om allehanda företeelser i tillvaron. Arkeologin utgör inget undantag, och nya framsteg görs, med tilltagande insikter om att gamla sanningar kan behöva omprövas. Det gäller exempelvis även om ett och annat avseende Frösö historia, som ett centrum i olika hänseenden inom Jamtland.

Om detta fick femtiotalet deltagare vid rubricerade sammankomst med Gillet å lokalen Pensionisternas hus, Storgatan 11 i Upsala, ta del, genom för dagen inbjudne förste arkivarien emeritus å Jamtli, Ove Hemmendorff, vilken visste berätta bl.a. följande om var forskningen om Frösön – utifrån vunna arkeologiska erfarenheter – för närvarande står.

Att Frösön har varit ett centrum för makt, religion och handel sedan gammalt, torde vara oomtvistat. Vad som är oklart är hur länge ön har varit bebodd; säkra tecken härom saknas, att jämföra med exempelvis Laxsjö, var-est folk torde ha funnits 8.000 år bakåt i tiden, d.v.s. på jägarstenåldern.

Vad man tämligen säkert tycker sig kunna konstatera, är att vid 200- eller 300-talet e.Kr. en påtaglig ändring skedde, i det att jägarlivet i stället begynte inriktas på odling och hållande av boskap; härigenom blev befolkningen mer bofast. Det avspeglas även i ändrat gravskick, och finns gravkullar exempelvis i Mjälle (och diverse andra bondebygder runt Storsjön).

Öneberget är speciellt: här har fordom anlagts en tämligen vidlyftig befästning, en fornborg, den enda i sitt slag i inlandet mellan Bottenhavet och Norska havet. Utgrävningar företagna 1985 utvisar att borgen torde ha använts från 300- fram till 700-talet. Den hade på sin tid ett rekordligt stenfundament med påbyggd träpalissad. Nedanför byggnadsverket låg en järnåldersgård, en stormansgård som sedermera även kan ha blivit en kungsgård, d.v.s. ett viste för kungen vid dennes visiter. Kungsgården benämndes under 1300- och 1400-talen Förberg och lär därmed ha legat i Mjälle, fram till omkring 1480, då den flyttades till sin nuvarande placering i Västanåker. Här i Mjälle kan även Frösömarknaden och tinget ha ägt rum. Mjälle var på så vis ett kontinuerligt maktcentrum på Frösön under inemot 1.000 år. Men efter omlokaliseringen av kungsgården till Västanåker kom denna del av Mjälle att benämnas Önet (= ödeställe).

Ett annat centrum å Frösön har Hof varit, och då i religiös bemärkelse. Frösö kyrkbacke företer tecken på religionsutövning redan från 300- eller 400-talet, med blot både vår, sommar och höst. Hof är en gammal kyrkplats; här finns på kyrkogården ett antal vikingatida gravhögar.

En på 1980-talet företagen utgrävning inne i kyrkan frilade en tämligen välbevarad björkstubbe med runtom liggande ben av allehanda djur, såsom björn, älg, häst och gris, allt vikingatida, perioden 800- till 1000-talet, tydande på att här varit en offerplats.

Runstenen eller Frösöstenen från omkring 1060, den nordligaste i sitt slag inom det nuvarande Svea rike, ta-

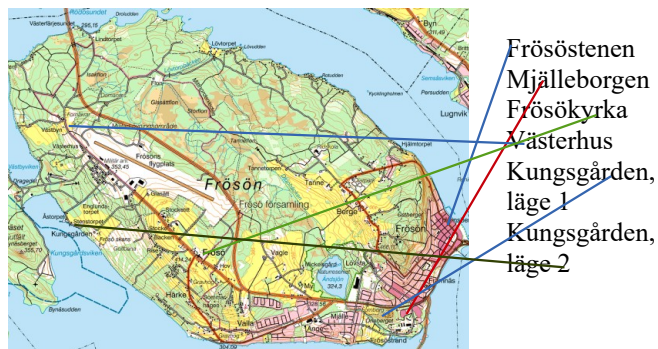
lar om kristnande och mannadåd i form av brobyggnade. Den på stenen omnämnde Östman (son till Gudfast), torde inte ha varit vilken småhandlare som helst, utan bör ha varit en storman av rang. Var exakt han bodde är höljt i dunkel, men det kan ha varit på gården Västerhus. Där uppfördes nämligen ett kapell, en gårdskyrka med egen kyrkogård, således en privatkyrka – den enda i inlandet mellan Bottenhavet och Norska havet -, vilket synes gå väl i hand med sagde Östmans övriga storhet.

På 1400-talet flyttades alltså kungsgården till Västanåker. Där ägde även Jamtamot rum, med veckolång marknad, inledd och avslutad med tingsförhandlingar. I samband med Baltzarfejden 1611 uppfördes också vid kungsgården Frösö skans, även benämnd Frösöholm.

Mycket mer nämndes om Frösön, exempelvis att arabiska silvermynt har hittats där. Vidare råder delade meningar om vissa historiska företeelser; bl.a. finns förespråkare för att Jamtamot som handels- och tingsplats i stället ska ha varit förlagd till det i sig inte särskilt långt från Västanåker belägna Dragedet, den smala landförbindelsen mellan Bynästet och det övriga Frösön. Klart är dock – härom lär alla vara eniga – att tillkomsten av Östersunds stad fr.o.m. 1786 i sinom tid tog död på Frösön som Jamtlands i olika hänseenden rådande centralpunkt.

(Mer om Frösön och arkeologiska fynd kan inhämtas bl.a. i Jämten 2015, s. 123-133, med Anna Engmans artikel Frösön i nytt ljus.)

Stefan Halvarsson

Fler bilder på hemsidan www.jhgille.se

